

SIKORIY O'SIMLIGINING KIMYOVIY TARKIBI

Raxmatova Hayotxon Ilhomjon qizi

Farg'ona davlat universiteti, Tabiiy fanlar fakulteti

3-kurs kimyo yo'nalishi 22.53-guruh talabasi

hayotxon23012005@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu maqolada sikoriy (*Cichorium intybus*) o'simligining kimyoviy tarkibi batafsil o'rganilgan. Sikoriy ildizi, gul va barglarida mavjud bo'lgan asosiy kimyoviy birikmalar, jumladan inulin, flavonoidlar, fenolik birikmalar, efir moylari, taninlar va vitaminlar haqida ma'lumotlar berilgan. Shuningdek, ularning organizmga ta'siri, dorivor xususiyatlari va sanoatda qo'llanilishi tahlil qilingan. Maqola sikoriyning farmatsevtik va oziq-ovqat sanoatidagi ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Sikoriy, kimyoviy tarkib, inulin, flavonoidlar, fenolik birikmalar, efir moylari, taninlar, vitaminlar

Annotation: This article provides a detailed study of the chemical composition of chicory (*Cichorium intybus*). Information about the main chemical compounds found in chicory roots, flowers, and leaves, including inulin, flavonoids, phenolic compounds, essential oils, tannins, and vitamins is presented. Their effects on the human body, medicinal properties, and industrial applications are also analyzed. The article highlights the importance of chicory in pharmaceutical and food industries.

Keywords: Chicory, chemical composition, inulin, flavonoids, phenolic compounds, essential oils, tannins, vitamins

Mavzuning dolzarbligi: Tabiiy o'simliklardan olingan kimyoviy birikmalar inson salomatligi va sanoat rivojida muhim rol o'ynaydi. Sikoriy (*Cichorium intybus*) o'simligi kimyoviy jihatdan boy tarkibga ega bo'lib, uning ildiz, gul va barglarida ko'plab biologik faol modda mavjud. Ayniqsa, uning tarkibidagi inulin prebiotik sifatida, flavonoidlar va fenolik birikmalar esa antioksidant va yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega. Sikoriyning kimyoviy tarkibini o'rganish uning farmatsevtik, oziq-ovqat va kosmetik sohalarda samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Inulin: Sikoriy ildizining asosiy kimyoviy tarkibiy qismi bo'lib, suvda eriydigan fruktoz polimeridir. Inulin organizmda prebiotik sifatida faoliyat ko'rsatadi, ichak mikroflorasini rag'batlantiradi va qandli diabetda glyukozani nazorat qilishda yordam beradi.

Flavonoidlar: Bular — sikoriyning barg va gul qismida mavjud bo'lgan antioksidant birikmalardir. Apigenin, luteolin, kersetin kabi flavonoidlar yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatadi va immun tizimini mustahkamlaydi.

Fenolik birikmalar: Fenolik kislotalar va ularning hosilalari sikoriyda keng tarqalgan. Ular hujayralarni oksidlovchi stressdan himoya qiladi va qarishga qarshi ta'sir ko'rsatadi.

Efir moylari: Sikoriyning gul va barglarida mavjud bo‘lib, unda kam miqdorda terpenoidlar, aldehydlar va ketonlar mavjud. Efir moylari yallig‘lanishga qarshi va antibakterial xususiyatlarga ega.

Taninlar: Sikoriyda mavjud taninlar yallig‘lanishni kamaytirish va mikroorganizmlarga qarshi himoya ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Vitaminlar va minerallar: Sikoriy tarkibida A, C, K vitaminlari, shuningdek, kaliy, magniy, temir kabi minerallar mavjud bo‘lib, ular organizmning umumiy sog‘lig‘ini qo‘llab-quvvatlaydi.

Sikoriydagi inulin diabet va oshqozon-ichak kasalliklari uchun samarali tabiiy vosita hisoblanadi. Flavonoidlar va fenolik birikmalar kuchli antioksidant ta‘sirga ega bo‘lib, immun tizimini mustahkamlaydi.

Efir moylari va taninlar mikroblarga qarshi kurashishda qo‘llaniladi. Sikoriy tarkibidagi kimyoviy moddalar farmatsevtika va oziq-ovqat sanoatida keng qo‘llaniladi.

Xulosa. Sikoriy o‘simligining kimyoviy tarkibi uning dorivor va oziq-ovqat sanoatidagi ahamiyatini belgilaydi. Inulin, flavonoidlar, fenolik birikmalar, efir moylari, taninlar va vitaminlar kabi birikmalar sog‘likni yaxshilashga va turli kasalliklarni oldini olishga yordam beradi. Kelgusida sikoriyning kimyoviy tarkibini chuqur o‘rganish va yangi preparatlar yaratish istiqbollari mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov Sh., Turg‘unov B. **Dorivor o‘simliklar**. Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
2. European Medicines Agency. **Assessment report on Cichorium intybus L., radix**, 2013.
3. WHO Monographs on Selected Medicinal Plants. Volume 4. **Cichorium intybus L.** Geneva: World Health Organization, 2009.
4. Shoabdurahmonov M. **Fitoterapiya asoslari**. Toshkent: Fan, 2016.